

Slovenski glasnik.

Nove knjige slovenske. — Josipa Jurčiča zbrani spisi. Založil in na svetlo dal odbor za Jurčičev spomenik. Uredil Fr. Levec. V. zvezek: Pripovedni spisi. Natisnila „Narodna Tiskarna“ v Ljubljani 1885, 8., 284 str. Cena 70 kr. Peti zvezek obseza: 1. Izvirno zgodovinsko povest iz 15. stoletja „Hči mestnega sodnika“, ki je bila prvič natisnena v Janežičevem „Slovenskem Glasniku“ l. 1866. — 2. Povest „Nemški válpet“, tudi iz „Slov. Glasnika“ l. 1867. — 3. Zgodovinsko povest iz 16. stoletja „Sin kmetskega cesarja“, iz Janežičevega „Besednika“ l. 1869. — 4. „Lipe“ in 5. „Pipa tobaka“, povesti, ki sta bili natisnjeni l. 1870. v Stritarjevem „Zvonu“ in 6. povest „V vojni krájiní“ iz Trstenjakove „Zore“ l. 1872. Vse tiste Slovence, ki se zanimajo za leposlovno in zlasti za pripovedno književnost našo, opozarjamo na to knjigo ter jih prosimo, da bi nam s pridnim kupovanjem omogočili, kmalu poslati v tiskarno gradivo za VI. zvezek. Kakor se kaže, bode samó pripovednih spisov Jurčičevih blizu deset zvezkov. Knjiga se najlože naroča pri g. dr. Jos. Staretu v Ljubljani. Naročnina za I.—V. nevezani zvezek znaša 3 gld. 50 kr., za vseh prvih pet lepo vezanih zvezkov pa 6 gld. Naročnina za VI.—X. zvezek stoji samó 3 gld., in ako so vezani, samó 5 gld. 50 kr. Kdor si naroči vseh prvih deset nevezanih zvezkov, dobi jih za 6 gld. (tedaj zvezek po 60 kr.), elegantno vezanih pa za 11 gld. (tedaj zvezek po 1 gld. 10 kr.).

— „Ljudske knjižnice“ 17. snopič nam prinaša povest „Mirko Poštenjakovič“, katero je po Fr. Frischevi povesti „Die Geschichte eines Braven“ prosto poslovenil g. Janko Leban. Cena 6 kr.

— Došel nam je 19. snopič Krajčeve „Narodne biblioteke“. Obseza iz nemškega na slovenski jezik preloženo povest: „Berač“ in zgodovinsko črtico „Elizabeta, angleška kraljica“. Poslovenil je obe po (?) g. J. P. — Cena 15 kr.

— Prvo berilo in slovnica za slovenske ljudske šole. Sestavila A. Razinger in A. Žumner. Naučno ministerstvo je — tandem aliquando! — potrdilo to potrebno šolsko knjigo, ki se dobiva pri založnikih Kleinmayr et Bamberg v Ljubljani.

— Molitve pri očitni službi božji. Z dovoljenjem prečast. knezoškofijstva ljubljanskega. Drugega natisa. Založil in ima na prodaj Matija Gerber. Natisnil J. Rudolf Milic. V Ljubljani 1885. 8., 64 str. — Ta ponatis je kaj slabo popravljen, in skoraj ni misliti, da bi bil prišel prej č. škofijstvu v roke, ker je n. pr. v lavretanskih litanijah celó izpuščen novi naslov: „Kraljica sv. Rožnega venca“, dasi je že lani zaukazan. Sploh bi bilo treba tako obredno knjižico, ki se rabi pri javni službi božji, temeljito uravnati po sedanjih zahtevah jezikovnih kakor tudi cerkveno-kalendarskih. Tako n. pr. molitve pri prošnjih procesijah niso zvesto preložene in prenatšene, začetek: Antiph. Exurge . . je izpuščen in tudi „oratio pro episcopo dioecetano“ je prezrta. Če obrednikov dostavek to zahteva, zakaj se ne natisne v knjižici, ki je ravno v dotični škofiji uredena. — n.

Letna poročila naših srednjih šol. Najprej nam je omeniti, da v letnih poročilih naših srednjih šol letos ne nahajamo nobene slovenske razprave. To se nam zdi tem bolj čudno, ker šolska oblastva slovenskim spisom ne delajo zadržkov in ker smo prejšnja leta vsaj tu in tam brali kakšen slovenski sestavek.

Pač pa nam letošnja šolska poročila priobčujejo več razprav, ki so v tesni dotiki z ožjo domovino našo. Tako n. pr. priobčuje poročilo c. kr. vélike realke v Ljubljani izvrstno razpravo „Versuch einer Geschichte der Botanik in Krain (1754—1883). Von Wilhelm Voss, k. k. Professor.“ Čitatelje svoje smo opozorili na ta znameniti spis že v 8. zvezku „Ljubljanskega Zvona“. — Poročilo c. kr. vélike gimnazije v Celji prinaša jako primeren spis pod naslovom „Die Giftpflanzen in der Umgebung von Cilli“. Spisal ga je prof. A. Pischek. — V poročilu male deželne gimnazije v Ptui beremo jako lepo in zanimivo razpravo: „Die Fische der Drau und ihres Gebietes.“ V ti razpravi opisuje prof. Julij Glowacki 63 ribjih vrst, živečih v Dravi in njé dotokih. Neko novo ribo iz roda Alburnus Rond. katero je prvi našel v Savi prof. Erjavec, imenuje Glowacki njemu na čast A. Erjavci mihi. — Poročilo c. kr. I. nemške vélike gimnazije v Brnu nam podaja razpravo „Georg Freiherr von Vega. Sein Leben und sein Wirken. Von Dr. Andreas Wretschko, k. k. Professor.“ G. pisatelju smo hvaležni, da je nemškemu občinstvu opisal življenje in ocenil znanstveno delovanje slavnega Slovence. G. prof. nam o Vegu pripoveduje več novih, doslej ne še znanih podatkov, tako o Vegovem junaškem vedenju pred Belim Gradom, o njegovem znanju s Schillerjem i. dr. Nikakor pa g. profesorju ne moremo verjeti, da bi bil Vega — španjskega rodu! G. prof. Vrečko pripoveduje namreč, da so po utreškem miru l. 1713., s katerim je bila končana španjska naslednja vojska, umaknili se iz Katalonije tudi trije kavalerijski španjski polki, ki so se dotle bojevali za Karla II. (VI.) ter so stopili v avstrijsko službo. Med temi konjiki je bil baje tudi neki Španjec Vega, ki je dosluživši vojake, dobil službo v Ljubljani pri grofu Attems. In ta Vega da je ded našega slavnega rojaka. To vest je g. pisatelj posnel po zapiskih nekega podpolkovnika A. Korna; a ne pripoveduje nam, kje jo je pobral podpolkovnik Korn sam. Ravno taka trditev bi se pa morala dobro podpreti in iz bistrih virov podkrepiti, ako hoče pisatelj, da bi mu jo kdo verjel, zlasti ker se tudi s Hirtenfeldovim poročilom ne ujema (Hirtenfeld, Der Militär-Maria-Theresien-Orden, Wien 1857, II 469) in ker naravnost oporeka uradnim listinam o Vegi. Že prof. Hauptmann je namreč dokazal (Spomenik o šeststoletnici začetka Habsburške vlade na Slovenskem, str. 170), da se je „Vega“ prvotno pisal „Vecha = Veha“, da je v krstnih bukvah v Moravčah zapisano: „Georgius Bartholomei Vecha et Helenae conjugis legit. filius“ etc., da je priimek „Vega“ po Kranjskem sploh jako navaden, in da se je Vegov rojstni dom imenoval pri „Vehovčevih“. In imenuje se tako še dan današnji. Da je bil Vegov ded res španjskega rodu, ne bil bi narod imenoval njegovega domú „pri Vehovčevih“, ampak rekal bi mu bil najbrž „pri Španjci“ ali „pri Španjčevih“. G. profesor menda vendar ne bode trdil, da so Slovenci s priimkom Veha ali Vehovec vsi španjskega rodu? Najbrž so našemu Vehi v šolah premenili ime iz nevednosti ali pa nalašč v Vego; ali pa si ga je pozneje premenil sam, ker se mu je španjski priimek zdel imenitnejši. Da bi se pa v Moravčah g. izgovarjal za h, tedaj Veha = Vega, kakor trdi g. prof. Vrečko v „Kresu“ (1884, 106), to ni res. Tam se g. prav razločno izgovarja. Imenske premembe pa še dan današnji niso nič nenavadnega in še zdaj se kakšen Sovan prekrsti v Francoza „Souvant“, ali kakšen Rožič v „Rotschütz“. Res je, da „Slovenec nima sreče“. V nevarnosti smo, da izgubimo dva najimenitnejša vojaka-junaka slovenska novejša dobe. Čehovina si lasté Italijani, Vego pa sami delamo za — Španjca. — V poročilu c. kr. vélike gimnazije v Trstu priobčuje prof. dr. K. Glaser razpravo: „Agueda I. 143. Text, Uebersetzung

und Commentar.“ — Jako interesantno razpravo obséza poročilo c. kr. velike realke v Gorici. Tu nam direktor E. Schreiber podaja zgodovino goriške realke od l. 1861—1885., v kateri pripoveduje, kako se je ta zavod ustanovil pred petindvajsetimi leti, kakšna mu je bila ves ta čas učna osnova, po imeni navaja vse učitelje, ki so kedaj služili na ti realki in pripoveduje, kaj so učili, kaj znanstvenega spisali, in napósled po imeni, domovini, narodnosti in napredku našteva vseh 1867 dijakov, ki so se učili na goriški realki od njé početka do danes. — Ako omenimo še to, da je naš rojak g. prof. F. Borštnik v programu c. kr. gimnazije v Dubrovniku priobčil korenito razpravo „Pedagogičko razmišljanje“ in Slovenec g. profesor Janez Benigar v poročilu kr. vélike gimnazije v Zagrebu spisal „Osnutak i razvitak physicalnoga cabinetu na kr. gymnasiji zagrebačkoj od godine 1850/1 do godine 1884.“ — povedali smo vse, kar se v znanstvenem oziru za naše bralce nabaja znamenitega v letošnjih poročilih naših srednjih šol.

Wolfv slovar. Urejevanje Wolfovega slov.-nemškega slovarja se nadaljuje v započetem tiru. Gosp. prof. Pleteršnik je dognal delo do črke M, uredivši v juliji črko L do konca. Sedaj urejuje g. profesor črko O; črki M in N pa sta prevzela v delo dva pomočnika, kojih dokončano delo hoče g. profesor konečno še sam pregledati in prirediti tako, da se ne bode kazila jednota vsega dela. Urejevanje bi šlo pač že hitreje od rok, ko bi gradivo ne bilo toli množao zbrano, nego bolj previdno izbrano, ne preobloženo s samodelski skovanim blagom, nego bogato na samoraslih besedah iz naroda. — Vsakdo, ki ima torej priliko živeti med narodom in opazovati narodovo govorico in njega izvirne izraze, bode g. uredniku prav ustregel, ako mu priobči kako zbirko pristnih slovenskih izrazov — umeva se samo po sebi, da takih, ki bi utegnili biti še nepoznani. —r.

Jurija Šubica slike za novi deželni muzej so došle že pred delj časom iz Pariza v Ljubljano in kakor čujemo, bodo še ta mesec pritrjene na svoj prostor nad stopnicami, ki vodijo v prvo nadstropje muzealne palače. Sedaj so bile začasno izpostavljene v jedni vélicih dvoran novega poslopja, kjer si jih je mogel ogledati vsak prijatelj domače umetnosti. G. Jurij Šubic je imel nalogo, da nam predstavi v štirih slikah zgodovino, starinstvo, umetnost in prirodopisje. Slikar nam jih predočuje z alegoričnimi ženskimi podobami, ki se prosto dvigajo v sinjem zraku. Zgodovina je lepo žensko bitje, kateremu odeva telo rumenkast plašč. Glavo ima ovenčano z zelenim vencem, v roki pa drži staro knjigo, v katero zapisuje dela človeška. Truplo je obrneno stráni od gledalca ter jadra z belimi perutimi od nas tja v nepoznani svet, v megleno bodočnost. Z glavo pa se ozira nazaj, kakor bi hotela še jeden pogled narediti na sedanjost, na prošlost. Jedenkrat še — in potem odpluje dalje, ter zapiše v knjigo minule zgodbe rodu človeškega ... Pod knjigo je razprostrta ptica sova — znani atribut zgodovinske muze. Spremlja jo tudi genij, ki s trombo oglašá svetu dela minulih dni. — Umetnost, predmet drugi sliki, predstavlja nam kvišku se vzdigujoča ženska podoba; z belimi perutimi pluje navzgor, hiteča za visokim idealom. V desni roki dviga lavorov venec in nad glavo se ji sveti zvezda modrosti. Leva roka drži liro. Genij, plavajoč ji na strani, nosi pa znamenja plastičnih umetnostij, kiparstva in slikarstva. — Starinstvo je upodobljeno na tretji sliki. Zopet ženska podoba, ki je obrnena proti gledalcu. V jedni roki ima grško vazo, v drugi pa dviga z roko podobo egiptovskega boga. Zlatolasi genij drži zvezek starih pergamenov ter jih prebira, kažoč gledalcu kodrasto svoje teme. — Prirodopisje, mlada, krasna ženska, stopa iz modrega neba opazovatelju nasproti. Telo ji je vitko, hoja